

Mi-e greu să găsesc argumente pentru a fi de acord până la capăt că „orice dezbatere, oricât de violentă și *unfair* ar fi, oricât de *ad personam* sau, dimpotrivă, de argumentată ar fi, contribuie în mod sigur (s.m.) la ceva, prin aceea că ceea ce se află numai în purtătorii individuali este pus la mijloc, prin faptul că se „comunizează” conținuturi, resentimente, reacții, idei, argumente, violențe verbale. Asta face bine spațiului public, este ca o ședință de terapie colectivă în care nici unul nu conduce, toți suntem pe canapeaua psihanalistului și polemizăm...” (vezi interviu cu Patapievic din *Dilema*, 2002). Cu atât mai puțin pot crede că un *Conducător* (majuscula și sublinierea îmi aparțin și sunt intenționate!) al disputei e ceea ce ne lipsește, adică unul care să ne arate *Calea*. Problema e tocmai că suntem toți pe canapeaua cu pricina și nu dăm semne că am avea de gând să-i părăsim degrabă confortul. Polemicile de la noi sunt, cele mai multe, tolănite, trândave, cu o doză de languoare/lingoare care le face inuți(lizabil)e. Oțărârea e *pe loc*. Ea se afundă, se împotmolește, nu face pasul înainte.

Și când sunt serioase, discuțiile nu duc nicăieri. Bătăliile se extenuază de la sine după o bucată de vreme, perioada de înjumătățire a gravității lor e din ce în ce mai scurtă, resemnarea le ia locul, oricum „nu se poate face nimic”. Toate subiectele par la fel

digresiuni

Irina PETRAȘ

Despre oțărârea pe loc

de (ne)importante: manele, judecători corupți, turnători, examene furate, hoți de toate soiurile, avorturi, războaie, holocaust, gripă aviară, crime, inundații, homosexuali, nunți boierești televizate, boieri ai minții, totul seamănă a mic scandal de mahala. A bărfă. A „molie din dantelă”, cum numea G. Călinescu *elephantiasisul* epic din locurile în care nu se întâmplă nimic. Un loc în care nu se întâmplă nimic e chiar societatea românească de azi, lucru cu atât mai straniu cu cât schimbările sunt multe și colorate. Poate nu și destul de adânci. Or fi asemenea plantelor care, în condiții de imponderabilitate, nu prind, nu mai știu să prindă rădăcini. Le lipsește *gravitatea!*

Temele/subiectele se sparg zgomotos, ca artificii, îți iau ochii și te asurzesc câteva clipe, apoi nu mai rămâne nimic din ele. Își pierd cumva realitatea, par ivite anume din senin numai și numai pentru a deveni nutreț mediatic și a cădea apoi în simpla, joasa anecdotă.

Piața de idei e în suferință, nimic nu se negociază cordial, *cuvântul* și-a uitat etimologia (Eminescu nota încântat derivarea lui din *conventus*, adunare de oameni care pun împreună țara la cale). Dacă mă gândesc bine, lucrurile stau așa nu doar la noi. Un săptămânal francez, se pare, acordă colaboratorilor o *primă de indignare*. Analizii și exegeții

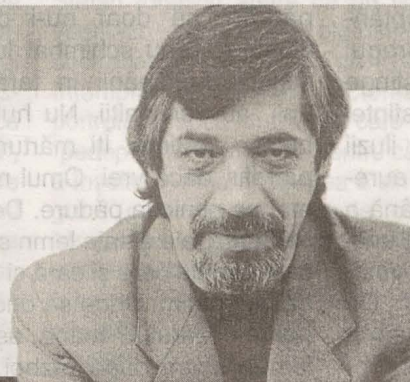
pălesc în fața polemistilor. Dacă e să-l credem pe Jean-François Revel, trăim într-o epocă de *pentru* necondiționat și *contra* obsesional. Simțurile ne sunt amortite, nu mai reacționăm la finețuri și subtilități. Simpla scuturare nu ne trezește din atipeală, vrem „tărie”. Fiindcă l-am pomenit pe Revel, să mai spun că duc dorul literaturii combatante-fără-voie despre care vorbea într-un text tradus în *Observator cultural* anul trecut. Adică al literaturii care „scutură” fiindcă spune adevăruri surprinzătoare și incomode pentru simțul comun. Care schimbă într-adevăr ceva și a cărei violență de ton slujește soliditatea conținutului.

Nu-mi plac polemicile decât dacă sunt *cordiale*. N-am descoperit în acești 16 ani de „ceartă liberă” nici o *parte* căreia să mă alătur necondiționat. De fiecare dată am găsit un rest, o îndoială. Am simțit nevoia să relativizez. Dintre polemisti, îmi plac singuraticii. Cei care vorbesc în numele unui eu care gândește și formulează memorabil cele gândite în singurătate, neînrolat, nepartinic. Care își domolesc cu *stil* violența și agresivitatea, chiar și în pragul pamfletului aflându-se. Care păstrează un zâmbet neangajat pe buze și nu știu ce e *înversunarea*. Care exclud, asadar, din polemică exact valența războinică (*verse-ny* înseamnă, în maghiară, „luptă”) ori o satisfac cu un radical al seninătății și al relativității.

din Basarabia

Leo BUTNARU

Despre zig-zag

infinitudine de motive de a fi rezistenți față de noi înșine, de a fi în răspăr cu noi înșine, *de a fi în... zig-zag cu noi înșine(!)*, de unde și imposibilitatea înaintării în linie dreaptă, ce nu cunoaște impedimentul (regretul, nostalgia față de punctul din care a pornit, frica față de punctul în care are a ajunge, față de continuum, să zicem); de unde și soluția – el, zig-zag-ul, diagonalele lui, care dacă nu pot fi avânt irezistibil, recto-vectorial nici deplină stopare (imposibil așa ceva!) nu sunt. Este o confruntare între *da* și *nu*, în care *da* învinge, totuși. Chiar dacă prin forță și nu totdeauna „în forță”. Amintiți-vă cum fuge, spre exemplu, antilopa urmărită de leopardul ce dezvoltă o viteză uluitoare, amețitoare, nebună! Antilopa își rupe, își sacadează, își cvasi-sincopează viteza în zig-zag-uri! Astfel derutând, stopând (*diagonalostopând*) necruțătoarea fiară, leopardul, nevoit să frâneze, brusc, cu labele, cu ghearele, spre a o rupe în stânga sau în dreapta, după râvnita pradă.

Zig-zag-ul este sinuozitatea care, uneori, reușește să-i dea șansă (adică, dreptate) antilopei. Sau bietului iepure gonit de înfricoșătoarea flacăra roșcată a vulpii – dacă ni-i imaginăm pe fundalul alb al unei ierni cu zăpezi abundente. Zig-zag prin zăpada-dă! Consună aici consoana (una și aceeași) a 3 de „z”. Iată, că și cifra „3” pare a avea ceva din litera „z” și din zig-zag. Cifra „3” e un zig-zag al rotunjimilor, dacă e caligrafiată, însă e și un zig-zag al rupturilor, dacă e trecut într-un registru gotic-colturos (pe care, constat, programele computerului meu nu-l au, ceea ce nu înseamnă că cititorii nu și-l pot imagina – o cifră „trei” compusă din patru segmente drepte, ca o linie frântă în trei locuri).

Dar există și zig-zag-uri auditive, muzicale. Le remarcăm mai ales când ascultăm capricii interpretate la pian. Iar când amintești de pian, la ce te gândești, pentru prima oară? Firește, la claviatură. Pe care ți-o

imaginezi în segmentele-clapele ei alb-negre. Ca un zig-zag ne-dus la capăt! Însă poți compensa: de la claviatura de pian, pe care „o vezi” în imaginația ta, iată că privirea (re)coboară pe tastatura computerului, la care ai scris și scrii cele înfățișate aici, în textul zis „Glosă despre zig-zag”. Și ce constă? – Văzusei de un milion (poate și mai bine) de ori ceea ce constă acum, „formulezi”: tastele computerului sunt așezate și ele în oarecare formă de zig-zag. *Nota bene!* De ce? De ce nu sunt aranjate simetric/„drept” unele față de altele? Explicația o știu, sigur, constructorii de claviatură de computer. Bineînțeles, această poziționare *zig-zag-ată* a tastelor ține atât de psihologie, atenție, cât și de – hai-dei să ne amintim de goana leopardului după pradă sa! – viteză. Poate, dacă tastele/clapele ar fi aranjate în careuri perfect simetrice, nu ar fi posibil să se atingă cea mai mare viteză, viteză la dactilografiat. Presupun. Și mă mai gândesc că, în intercalarea lor alb-negră, și clapele pianului sunt plasate în cvasi-zig-zag-are. Pentru că cele negre, mai scurte, din planul doi ca și cum, sunt îmbucate, parcă, parțial, în forma celorlalte două vecine, albe, mai lungi, ce vin în primul planul digitației. Sau, mai bine zis, – prestidigitației. Deoarece abilitatea, virtuozitatea – măiestria! – pianistilor sadea te duc mai curând cu gândul la magia prestidigitorului, decât te lasă să rămâi la ideea de simplă digitație. Dacă digitația e cea care, se zice, poate da un randament maxim (în mișcare, interpretare), prestidigitația dă... efectul maxim! Ceea ce e ceva mai mult (poate – cu mult) decât digitația ca măiestrie. Prestidigitația e suprema artă, ca simbioză dintre tehnică (interpretativă) și iluzie (seducătoare), efectul fiind – fascinația, admirația.

Dacă mergând-fulgerând în linie dreaptă știi că vei atinge anume „acolo” (la țintă; vei atinge, pe cel mai scurt drum, scopul propus), când ești nevoit s-o „rupi” în zig-zag (spre

același scop propus, dar mai greu de atins, decât în – binecuvântată, ai putea zice, – linie dreaptă), până a ajunge „acolo”, mai umbli și prin alte părți, în dreapta, în stânga. Adică – (și) prin alte spații, „tărâmurii”, care îți impun să-ți dozezi altfel eforturile, să fii mai abil, mai inventiv, mai solicitant față de tine însuși – ca fizic sau spirit, dar, de regulă, – ambele dimpreună. Zig-zag-ul îți cere consolidarea/solidarizarea cu tine însuși. Linia dreaptă te lasă mai în *fără de griji*, mai în *relaxare*. Ea, linia dreaptă, parcă ți-ar asigura o parte din succes, îți dă, ca și cum, un pre-avantaj. Zig-zag-ul te pune la încercare, te solicită mai mult (cel mai mult) pe tine, decât „să lase” de la el, să te menajeze. Poate că (ușor simplificat vorbind) linia dreaptă pune mai mult în mișcare locomotia (picioarele), iar zig-zag-ul – și aceasta (acestea), dar declanșează și „cinetica” (și... cinegetica) imaginației, ingeniozității (întru a se salva aceea biată antilopă gonită de rapacele leopard!). Concomitent, aici ar fi și contradicția (contrapunerea) dintre cinetică și cinegetică! Dintre (dorința de) salvare și (cea de) vânătoare! Așadar, nu e deloc complicat a înțelege că zig-zag-ul (ca derulare – „colțuroasă” și simboli(sti)că e mult mai complicat decât vectorul rectiliniu. Chiar și salvarea cerbului (antic, mitologic) urmărit de Diana, zeita vânătorii, tot în zig-zag ar fi constat (dacă s-ar fi întâmplat) – zborului rectiliniu al săgeții trase de zeită cerbului ar fi trebuit să-i contrapună zig-zag-ul mișcării; cinegeticii „în linie dreaptă” să i se fi opus „cinetica fracturată, segmentată”. (Bineînțeles, în acest caz totul a depins de izvoditorul mitului: dacă acesta accepta *happy end*-ul, nu-i ieșea efectul, nu i se „întâmpla” mitul propriu-zis. Asta e: pentru a se naște un mit, e nevoie de o jertfă – sau un Ahile (dacă e să amintim de o altă săgeată trasă pentru a răpune sau nu un cerb....)

Zig-zag-ul este invenția/creația celui urmărit. Și impusă urmăritorului. Ca piedică, stavilă (surdină, poate).

Dar mai e și neapărata *iscodenie* a celui flămând, să zicem. A se vedea mersul, trepădatul trap minuscul, grăbit, al parcă mereu neliniștitei, îngrijoratei furnici, fără răgaz la pândă cu radarul bifurcat al celor două firisoare de mustață. Mersul agitat al furnicii – un scurtisim impuls înainte, apoi o deviere, bruscă, în dreapta sau în stânga, în stânga sau în dreapta, repetat, trepădat, pe loc, ca și cum, urmate din nou de un alt vector linar – înainte, în față, – după care – alte linii frânte. Astfel minuscula ființă himenopteră își învederează practicismul elementarism – ea nu aleargă, pur și simplu, – înainte, tot înainte! – ci caută, cercetează pe un spațiu ceva mai amplu, mersul în zig-zag sporindu-i șansele de a găsi firutul de hrană (cel/cea de toate zilele).

Apoi, mersul în zig-zag îi este absolut indispensabil și celui pus în fața unor dificultăți, obstacole. A o lua în dreapta, în stânga acestora, pentru a le depăși într-un atingere de scop; într-un final (provizoriu, să zicem). Zig-zag-ul este mijlocul de trecere/străbater spre scopul, la care nu poate ajunge linia dreaptă, vectorul rectiliniu. Spre deosebire de această linie-săgeată continuă, dar ne-ajungătoare, zig-zag-ul este suma a mai multor mici săgeți nedesprișe, nedecodate una de celelalte – precedente și cea care urmează. Linia dreaptă este un elefant urias în... lungimea sa, iar zig-zagul este „șirul indian” al unei mulțimi de elefanți ce străbat prin hățisuri ce nu le permit să meargă neabătut înainte. Ca să ajungă „înainte”, ei trebuie s-o mai ia și în alte părți, stânga-dreapta. (Cu toate că, îmi dau seama, aici, în loc de elefant s-ar fi putut invoca un șarpe urias. Pentru că cel mai relevant rolul zig-zag-ului în mișcare apare anume în cazul șerpilor. Cobra, să zicem, nu renunță la zig-zag-ata-i unduire nici când se înalță în aer, intersectându-și mișcările cu zig-zag-ata melodice de flaut a fahirului. Anume astfel, zig-zag-ate mi se par mie unuia cele mai multe melodii orientale....)

În fine, (auto)operează, cititorule, cu un text aplicat propriei tale biografii, propriilor tale vârste, propriului tău destin. În fiecare din „toate” astea vei găsi și linii drepte, dar și zig-zag-uri. Încearcă să-ți reamintești cum a fost într-un caz sau altul, ce ți s-a întâmplat în unul sau celălalt caz (*zig-zag-caz*); aici, „întâmplatul” – ca rezultat, efect (după efort), experiență, învățământ. „Întâmplatul” – ca rezultat, rod. În cazul unora, – ca artă. Ca literatură. Poezie. Parabolă. Eseu.